

Bibliografski zapisi v sistemu COBISS.SI

Splošne informacije in kriteriji za izdelavo zapisov

1 O dokumentu

V dokumentu so podane splošne informacije o bibliografskih zapisih v sistemu COBISS.SI in kriteriji za njihovo izdelavo.

2 Vzajemna baza COBIB.SI

COBIB.SI je javno dostopna vzajemna bibliografsko-kataložna baza podatkov oziroma skupni katalog knjižnic, ki so članice sistema COBISS.SI, v katero po načelu vzajemnosti prispevajo bibliografske in normativne zapise. Vsebuje zapise gradiv in zbirne podatke o zalogi vseh slovenskih knjižnic, vključenih v sistem COBISS.SI.

3 Kaj je bibliografski zapis

Bibliografski zapis je strukturiran zapis bibliografskih podatkov oziroma informacij o viru v obliki metapodatkov in je izdelan v skladu s katalogizacijskimi pravili, tj. s pravili za opis virov. Sestavljajo ga podatki za opis in identifikacijo vira, kot so: avtorstvo, naslov, leto izdaje, založba, kraj izdaje, opombe, točke dostope za avtorje, variantni in drugi naslovi, identifikatorji.

Glavni del bibliografskega zapisa je bibliografski opis, ki se izdeluje po pravilih mednarodnega standarda za bibliografski opis ISBD (International Standard Bibliographic Description) oziroma po standardu ISBD za posamezne vrste gradiva, ki opredeljuje podatkovne elemente, določeno zaporedje njihovega beleženja ali prepisovanja ter predpisuje rabo ločil, s pomočjo katerih identificiramo in prikažemo podatkovne elemente.

Za vnos bibliografskih podatkov v bazo COBIB.SI se uporablja format COMARC/B, tj. format strojno čitljivega zapisa za opis in izmenjavo bibliografskih podatkov v sistemu COBISS.SI, ki je zasnovan na mednarodnem formatu za bibliografske podatke UNIMARC. Format COMARC/B vključuje polja in podpolja za različne bibliografske podatke (o avtorju/-ih, naslovu, letu izida, založbi, identifikacijski številki, kot je npr. ISBN, številu strani itd.).

Za en vir se izdela en sam bibliografski zapis, ki je preko baze COBIB.SI na razpolago vsem knjižnicam v sistemu COBISS.SI.

4 Kdo izdeluje/redigira bibliografske zapise

Bibliografske zapise izdelujejo/redigirajo posebej usposobljeni bibliotekarji-katalogizatorji (v nadaljevanju *katalogizatorji*), ki imajo ustrezna znanja in dovoljenja za delo v vzajemni katalogizaciji. Na ta način je zagotovljeno, da so bibliografski podatki točni, bibliografski zapis pa narejen v skladu s katalogizacijskimi pravili.

5 Viri, za katere se lahko izdela bibliografski zapis

5.1 Splošno

5.1.1 Objavljeni viri

Vir je objavljen in dostopen za splošno javnost. Za objavo štejemo vsak zapis informacije na katerem koli nosilcu, ki je izdan, založen, izdelan, prirejen ali fizično ali elektronsko distribuiran za uporabo v javnosti, in sicer:

- tiski v vseh tiskarskih in razmnoževalnih tehnikah, skupaj z dodatki in prilogami: knjige, brošure, serijske publikacije, separati, muzikalije, kartografsko gradivo, faksimili itd.
- elektronski viri na fizičnih nosilcih zapisa oziroma dostopni na računalniških omrežjih ali svetovnem spletu (spletni viri);
- multimedijски in avdiovizualni viri na različnih nosilcih zapisa;
- predmeti (npr. igrače, globusi itd.).

5.1.2 Zaključna dela

Sem spadajo diplomska dela, magistrska dela ipd.

5.1.3 Rokopisno gradivo, zapuščinski fondi in tvorjene zbirke

Bibliografski zapis se lahko izdela tudi za rokopisno gradivo, zapuščinske fonde in tvorjene zbirke, če so del knjižnične zbirke.¹

5.2 Spletni viri

Minimalne zahteve za izdelavo bibliografskega zapisa za spletni vir so:

- vir ima jasno navedene bibliografske podatke, kot so avtorstvo, naslov, založnik, leto izida itd., in sicer kot formalna navedba, npr. v obliki kolofona;
- vir je objavljen na uradnih spletnih straneh (in ne na osebnih);
- vir ima stalni in delujoč URL-naslov.

Priporočljivo je tudi, da ima vir trajni identifikator, npr. DOI.

6 Kdaj se izdela bibliografski zapis

6.1 Splošno

6.1.1

Bibliografski zapis se izdela **po izidu vira na podlagi primarnega vira:**

- za tiskane in druge vire na fizičnih nosilcih na podlagi fizičnega izvoda gradiva,
- za spletne vire na podlagi delujoče stalne spletne povezave do vira.

6.1.2

Bibliografski zapis **za zaključna dela** se lahko izdela šele **po uspešnem zagovoru dela** in ga praviloma izdelajo katalogizatorji v knjižnicah ustanov, kjer je bilo delo zagovarjano; ob tem je treba upoštevati pravilnike posameznih izobraževalnih ustanov, ki opredeljujejo tudi zagovor in shranjevanje teh del.

6.1.3

Za vire, ki jim lahko v skladu s [Priročnikom za uporabnike mednarodne standardne knjižne številke](#) dodelimo ISBN in/ali ISMN, se lahko bibliografski zapis izdela tudi **pred njegovim izidom**; tak bibliografski zapis se imenuje predhodni nepopolni zapis oziroma **CIP-zapis** (angl. kratica za *cataloguing in publication*). Izbor gradiva, ki dobi CIP-zapis, določi Narodna in univerzitetna knjižnica² (v nadaljevanju NUK). V Sloveniji CIP-zapise pripravljata izključno NUK in Univerzitetna knjižnica Maribor, medtem ko za publikacije, ki jih izdajajo zamejski Slovenci v Italiji, CIP-zapise izdeluje Narodna in študijska knjižnica v Trstu.

6.1.3.1

Izjemoma se lahko CIP-zapis izdela tudi za sestavne dele v tisku (preprinte), če so izpolnjeni določeni pogoji. Pogoji in način tovrstne obdelave so pojasnjeni v [Dodatnih navodilih za katalogizacijo bibliografskih enot, ki se upoštevajo pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti](#).

¹ Pravila za obdelavo rokopisnega gradiva, zapuščinskih fondov in tvorjenih zbirk so opisana v dokumentu »Rokopisno gradivo, zapuščinski fondi in tvorjene zbirke : pravila bibliografske obdelave v vzajemnem katalogu«, dostopnem na <https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2021/rok-zap-tvor.pdf>

² Informacije o CIP-u in kriteriji za njegovo pridobitev so objavljeni na spletni strani NUK: <https://www.nuk.uni-lj.si/informacije/cip>

6.2 Glede na način pridobitve vira

Vsaka objava vira še ne pomeni, da bo za vir izdelan bibliografski zapis. Bibliografski zapis bo izdelan, če je vir:

- 1) predmet obveznega izvoda po [Zakonu o obveznem izvodu publikacij](#) (Ur. list RS, št. 69/06 in 86/09) ali
- 2) pa je knjižnica vir pridobila z nakupom, zameno ali kot dar in je del knjižnične zbirke.

Za vse ostale vire se bibliografski zapis izdelava po potrebi oziroma na posebno zahtevo, npr. za potrebe osebne bibliografije; v tem primeru je avtor dolžan zagotoviti dostop do vira.

7 Bibliografski zapis za izvedeno delo³

V okviru vodenja bibliografij se lahko izdelava tudi bibliografski zapis za izvedeno delo (dogodek), kadar za določeno intelektualno ali umetniško delo ni na razpolago pojavna oblika na fizičnem mediju ali na spletu. Tovrstne zapise izdelujemo predvsem zaradi bibliografij raziskovalcev, ki jih pripravljajo njihove matične ustanove in jih za druge namene praviloma ne uporabljamo. O vodenju bibliografij gl. še točko 10.

8 Nekateri primeri, ko se bibliografski zapis ne izdelava

Bibliografski zapis se ne izdelava za:

- prijavne dokumentacije na razpise;
- novice in obvestila, objavljena na lokalnih omrežjih organizacij oziroma na intranetu;
- učne priprave;
- gradivo za potrebe poučevanja oziroma izobraževalnega procesa, ki ni namenjeno javnemu razširjanju informacij in nima značilnosti publikacije (je brez osnovnih, formalno navedenih bibliografskih podatkov), npr. e-predstavitve in gradivo v spletnih učilnicah ali izobraževalnih modulih, spletne učilnice posameznih učnih predmetov;
- objave na družbenih/socialnih omrežjih (npr. Facebook, LinkedIn, Instagram);
- vire, poslani v priponki elektronskega sporočila;
- vire, ki so hranjeni lokalno (npr. na osebem računalniku) ali na prenosnih napravah (npr. na mobilnem telefonu, tablici, zunanjem disku, USB-ključu – izjema so viri, ki so na USB-ključu izšli v knjigotrški mreži z določeno naklado);
- za vire v mobilnih aplikacijah, ki nimajo stalne spletne povezave oziroma URL-naslova in so namenjeni zasebni rabi (npr. *for private use, private data*);
- vire, ki so hranjeni v oblaknih storitvah, kot so Dropbox, iCloud, Google Drive ipd. in so namenjeni zasebni rabi (npr. *for private use, private data*);
- vzorce posameznih/različnih pogodb, ki so namenjeni osebni rabi (razen kadar izidejo v knjižici, skupaj z uvodom, namenom, komentarjem ali obširnimi navodili za izpolnjevanje);
- kratke spremne besede ali izvlečke iz recenzij na zavihkih knjig, promocijske opise založbe;
- administrativna poročila financerjem;
- gradivo interne narave, ki ni objavljeno in ni postavljeno v knjižnici, niti za omejeno skupino uporabnikov;
- posamezne izjave, povzete dele izjav, povzetke izjav v časopisnih člankih, omembe;
- interne sestanke;

³ Navodila za izdelavo bibliografskih zapisov za izvedena dela so dostopna v priložniku COMARC/B, v dodatku F.8 oziroma na https://home.izum.si/izum/e_manuals_html/COMARC_B/slv/F8.html

- izpolnjene anketne vprašalnike;
- dejavnosti in podatke, ki sodijo v biografijo, npr.:
 - gostovanja na tujih univerzah;
 - predavanja v okviru učnega programa;
 - članstva v raznih odborih, komisijah;
 - organizacijo konferenc;
 - nagrade.

9 Uporaba/upravljanje bibliografskih zapisov

Bibliografski zapis se lahko uporablja za identifikacijo, lociranje in citiranje virov.

Bibliografski zapis je trajno evidentiran v sistemu COBISS.SI in se ga ne sme brisati, razen če za to obstaja upravičena zahteva (v primeru t. i. dvojnikov; kadar vir, za katerega je bil izdelan CIP-zapis, ne izide itd.).

10 Uporaba baze COBIB.SI za vodenje bibliografij

Na podlagi bibliografskih zapisov v bazi COBIB.SI in na podlagi normativnih zapisov v bazi CONOR.SI⁴ je omogočena priprava osebnih bibliografij, namenjena predvsem raziskovalcem, ki so zaposleni v raziskovalnih ustanovah, in sicer za vrednotenje raziskovalne uspešnosti. Za pripravo osebnih bibliografij so pogosto potrebni vnosi dodatnih podatkovnih elementov, kot jih pa določajo katalogizacijska pravila in standardi. Tovrstne vnose opravljajo za to usposobljeni katalogizatorji v knjižnici ustanove, kjer je avtor zaposlen. Če ustanova knjižnice nima, se priporoča, da se avtor za vnos dogovori s knjižnico, ki je specializirana za njegovo področje. Več informacij o vodenju bibliografij je mogoče dobiti na spletni strani COBISS.SI, tj.

<https://bib.cobiss.net/biblioweb/info/si/slv/help>, o vrednotenju raziskovalne uspešnosti pa na spletni strani Informacijskega sistema o raziskovalni dejavnosti v Sloveniji SICRIS, tj.

<https://cris.cobiss.net/ecris/si/sl>.

⁴ CONOR.SI je normativna baza podatkov imen avtorjev (to so lahko ali osebe ali korporacije) in omogoča, da najdemo vsa dela nekega avtorja ali korporacije pod vsemi oblikami imena, pod katerimi objavlja. Iskanje po normativnih podatkih je mogoče na <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/conor>